

Георги Стоянов. . . Но нито първите, нито вторите заслужават да бъдат забравени и отклонени от пантеона на безсмъртните.

Със съдействието на авторския колектив съставителите дават точен отговор на поставения въпрос: „заслужават ли те това забвение“ (с. 307). Наистина отговорът е колективен и научно защитен с активното участие на литературните критици Алберт Бенбасат, Йордан Каменов, Надежда Александрова и литературните работници Румяна Пашалийска, Димитър Колев, Мария Овчарова, Катя Попова, Кръстьо Ивайлов, Венета Петрова, Любка Крумова и Круна Реданска. Добросъвестно, с чувство за отговорност и висока възпитателност всички те търсят мястото на тези писатели в литературния процес; дият сходства и различия с познати творби; спорят с традиционни отрицания и вярно очертават „цената“ на загиналите таланти. Някои от тях са били в обкръжението на светицата като

Л. Милетич, В. Благоева, Кр. Сарафов, П. Перковски, Елин Пелин, Д. Подвързачов, Н. Лилев, Ил. Бешков, В. Пундев, Ал. Божинов, Ив. Мърквичка, Ран Босилек, Чудомир, Чичо Стоян, Д. Немиров, Т. Г. Влайков, Н. В. Ракинни, д-р К. Кръстев, А. Страшимиров, Т. Траянов, Вл. Василев, Хр. Смирненски, Т. Павлов, Хр. Радевски, С. Гановски. . .

Запазените ярки страници на покосените от войните писатели, докосващи народопсихологията и националната ни съдба, ни заставят дълбоко да осемислим какво е загубила родната ни литература. Сборникът „За тебе те умряха“ постига своята цел, като документира и отношението на нашата съвременност към нравствения максимализъм на загиналите писатели, които и днес призовават живите да са в творческа атака.

Христо Йорданов

„STUDIA SLAVICA MEDIAEVALIA ET HUMANISTICA. RICCARDO PICCHIO DICATA. I, II“. Roma, 1986, 841 p.

Преди две години световната славистика отбеляза 40-годишнината от научната дейност на изтъкнатия изследовател проф. д-р Рикардо Пичио. Той се нарежда сред най-продуктивните наши съвременници, които са се посветили на сравнителни и специални проучвания по славянска филология. Проф. Р. Пичио е автор на повече от десет книги и множество отделни студии и статии, в които са разгледани разнообразни проблеми на славянските литератури. Сред тях се открояват особено тези, които засягат въпроси, свързани с българската средновековна книжовна школа. За съвременната медиевистика са извънредно ценни оригиналните му научни приноси както за теоретичното осветляване на редица дискуссионни проблеми, така и при непосредствения анализ на литературните паметници. За цялостната си научна дейност проф. Р. Пичио бе удостоен с международната Кирило-Методиевска награда през 1984 г., избран е за чуждестранен член на Българската академия на науките (1981) и за почетен доктор на Софийския университет „Климент Охридски“ (1988).

Богатото съдържание на сборника „Studia slavica mediaevalia et humanistica“, издаден в чест на видния славист за юбилей, отразява неговата многостранна дейност в различни области на филологията (историколитературни и сравнителни проучвания върху полската, руската и българската книжовна традиция от IX до XIX в., анализ на най-старите славянски писмени паметници, славяно-романски студии и т. н.) и свидетелства за широкия отзвук на редица плодотворни идеи на учения сред значителен кръг специалисти от цял свят. В двата тома на сборника са включени внушителен брой статии (шестдесет и четири), които по тематика, по изследователски подход и

по същина на концепциите представляват ярко признание за научното творчество на проф. Р. Пичио.

Сборникът се открива от библиографски профил на проф. Р. Пичио (автор Х. Голдблат), в който се проследяват основните насоки в неговите проучвания и се прави изчерпателен преглед на отпечатаните студии, статии, рецензии, енциклопедични материали и т. н. Подчертани са приносните му постановки за факторите при формирането на националните славянски литератури, за специфичните белези на езиково-религиозната общност на православните славяни (Slavia orthodoxa) през средновековието, за структурата на старите славянски текстове като съвкупност от ритмико-синтактични и семантични единици и др., широко дискутирани от учените слависти и придобили авторитета на основа за нови изследвания.

Статията, която засягат въпроси на средновековната българска литература, са едни от преобладаващите по брой в сборника. Сред тях изтъкват редица приноси, съдържащи нов поглед върху известни и проучвани старобългарски произведения или въвеждащи в научно обръщение неизвестни текстове. Дискуссионен характер има статията на М. Капалдо „Общо и оригинално в „Екзарховата“ хомилия за евангелист Йоан“, в която като извод от сравнителния анализ на текста на хомилията „Паки намь. . .“ и гръцки извори се подлага на съмнение авторството на Йоан Екзарх; допуска се, че хомилията е съставена от неизвестен славянски (български) преводач компилатор. Преоценка на съществуващи становища се излага в статията на А. Джамбелука-Коссова „Принос към изучаване на ръкописната традиция на „Похвално слово за Кирил“

от Климент Охридски", където се отхвърля мнението за две авторски редакции на произведението. Предстои специалистите да получат пълното критическо сравнение на всички преписи от Похвалното слово, обещано от авторката, за да бъдат всецяло убедени в правилността на изводите ѝ. Интерес представлява статията на Ф. Томсън „Мъчението на Йоан Предтеча и Похвалното слово за Николай Мирликийски, атрибутирани досега като дело на Климент Охридски“, в която се изказват критични съображения по отношение на критериите за атрибуция на средновековните текстове. Допълнително осветление за разпространението и същността на познатата от Симеоновия сборник (Светослав Изборник) от 1076 г. творба „Слово за четенето на книгите“ внася проучването на У. Фелер „Три стари славянски беседи за четенето“. Неизвестни данни за славянските ръкописи от сборката на Фекула в Ню Йорк (САЩ) изнася М. Матеич, а К. Куев проследява съдбата на един ценен паметник от XIII в. — Добрияновия празничен миней. А. Джурова излага наблюденията си над украсата на Томичовия псалтир от XIV в. Статията на Кл. Иванова „Българската преводна литература през X—XIV в. в контекста на Slavia orthodoxa“ обобщава резултатите от продължителните изследвания на хомилетичния и агиографски репертоар, съдържащ се в сборниците с устойчив състав в южнославянската книжовна традиция. Изводи по отношение на развоя и класификацията на неустойчивите по състав сборници се правят в проучването на А. Милтенова „Към методиката на изучаване на сборниците със смесено съдържание в старите южнославянски литератури“. Д. Петканова разглежда непрочетени страни от значението на символиката в средновековните текстове в статията „Числата в Пространното житие на Кирил“.

В сборника са поместени няколко изследвания по по-общи въпроси на старобългарската литература: на Ив. Дуйчев — „Първата литературна школа в средновековна България“, в което се проследяват събитията след смъртта на Методий (885) и идването на Кирило-Методиевите ученици в България; на С. Имелишери — „Фотий: културното възраждане във Византия през IX в.“, в което се обрисова личността на Фотий и влиянието му върху културния и литературния живот, от решаващо значение за средновековната българска култура; на Х. Бирибаум — „За славянското участие в Западната цивилизация: ранният период“, където се разглеждат и дискутират принципни въпроси около съществуването на Slavia orthodoxa и Slavia romana в общоевропейски мащаб; на А. Наумов „Веселие и вънещ радости или за някои концепции на Р. Пикио“, в което се проследява съвременния отзвук и по-нататъшното развитие на основни схващания на учения; на Д. дел' Агата „Единство и различие в църковнославянски: гледната точка на преписвача“, където се поставя въпросът за различните изводи в езика на ръкописите и трудностите на преписвачите, по-

родени от тях. Пряко кореспондира с наблюденията на проф. Р. Пикио върху изолонните структури и взаимоотношенията между поезия и ораторска проза статията на Кр. Стаичев „Ритмичната структура на Кириловия „Проглас към евангелието“ и на произведението от Преславския стихотворен цикъл (Старобългарският изосилабизъм)“. Други автори предпочитат да анализират принципите за издание на старите славянски текстове: Ю. Бегунов излага своята гледна точка за изданието на съчиненията на Григорий Цамблак в статията „Академик Н. К. Николский за Григорий Цамблак (към въпроса за изучаването и изданието на съчиненията на Григорий Цамблак)“; Р. Поуп се спира на изданието на контаминирани текстове с отворена текстологична традиция, използвайки материал от апокрифа „Хождение на отец Агапий до рай“ и др.

Привличат вниманието две статии, които разглеждат въпроси, свързани с Кирило-Методиевата епоха. Н. Ингам в проучването „Изгубеното църковнославянско житие на света Людмила“ съпоставя данните, запазени в т. нар. Първо славянско житие на свети Вацлав с текстовете от Пролога и възстановява приблизителното съдържание на творбата. Х. Голдблат в статията „За „русьскими письмами“ в Пространното житие на Кирил и руският религиозен патриотизъм“ прави разбор на многократно разисквания пасаж от житието, като достига до извода, че става дума за иновация в текста от края на XIV—XV в. Авторът поставя въпроса за автентичността на достигналите до нас текст на Пространното житие, в което според него се съдържат доста хъсни елементи — мнение, поддържано и от проф. Р. Пикио.

В сборника не отсъстват и статии, в които се засягат проблемите на възрожденската и на новата българска литература. П. Диневков в „Читателят на История славяноболгарская“ анализира въпроса за възприемането на произведението, твърде актуален в съвременното литературознание. Г. Димов се спира на една интересна страна от научното дело на Иван Шишманов в статията „Италианската литература на Ренесанса в трактовката на Ив. Шишманов“.

Изследванията по стара руска литература заемат голямо място в съдържанието на сборника. Разглеждат се както отделни произведения и автори, така и общи въпроси на текстологията, палеографията, изданието на текстовете и др. Така например Ю. Алисандратос прави опит да преоцени мястото на житието на Юлиана Лазаревская в историята на руската литература въз основа на детайлен разбор на творбата. Д. Броджи-Беркоф привлича изчерпателен материал из руската епистография, за да очертае мястото ѝ в средновековната жанрова система. Г. Данчев открива поетични отгласи от Молитва към Богородица от Димитър Кантакузин в руски стихотворен ръкописен сборник от XVIII в., съхраняван

в библиотеката на Ориенталския институт в Рим. Безспорен интерес представляват критичните бележки на М. Колучи върху изданието на М. Д. Каган-Тарковска и Я. С. Лурие на „Хождение за три моря“ от руския книжовник от XV в. Афанасий Никитин, където се излагат схващанията му по някои едичионни въпроси. В статията „За критичното издание на „Послание против лютераните“ от Иван Грозни“ Ч. де Микелис прави преглед на разноезичните преписи на творбата и конструира текстологичната им система. Дж. Джираудо проследява историята на еретическите движения в старата руска култура в проучването „Ересите като „червена нишка“ в историята на Русия“. Статията на Д. С. Лихачов, озаглавена „Предположение за диалогическия строеж на Слово о полку Игореве“, е изградена от редица аргументи, основани на съдържанието на произведението, които илюстрират неговата диалогична композиция, а вероятно и изпълнение, присъщо на някои народни епически творби в ранните европейски литератури. В. Пуцко в „Идеята за две исторически епохи в литературата на Киевска Русия“ осветлява прехода от езичество към християнство, намерил израз в творчеството на първите руски писатели. В. Водоф се спира на непроучени страни от Първата новгородска хроника, а Д. Уърт — на хронологията, отразена в Новгородските брястови грамоти. Изследвания из историята на руската литература предлагат още: Д. Фрик, П. Гарде, Г. Ленхоф, П. Левин, И. Збрициоло, Ч. Силви Антониони, М. Зиолковски и др.

Друг тематичен кръг в сборника предста-

вяват статии, посветени на проблеми из другите славянски литератури — полска, чешка, сърбохърватска. Първо място сред тях заемат изследванията по история на полската литература, с която е свързана и част от научното творчество на проф. Р. Пикио. Сред участниците с такава тематика личат имената на П. Бухвалд-Пелкова, Р. Лужни, Я. Пелц, А. Шенкер, А. Валички и др. Сърбохърватското литературознание е представено от Ф. Чале, А. Флакер, А. Кадич и др.

Не на последно място заслужава да се отбележат няколко проучвания в областта на лингвистиката, поднесени от Р. Бернар, А. Кантарини, Г. Хютл-Фолтер, Х. Кайперт, Ф. Мареш, Е. Станкевич, О. Неделкович.

Големият брой участници в „Studia slavica mediaevalia et humanistica“ прави невъзможно пълното и подробно отразяване на всички статии в рамките на един кратък обзор. В заключение е важно да се подчертае, че сборникът като цяло добре показва насоките в развитието на славянската филология в последното десетилетие, през което научното дело на проф. Р. Пикио изигра ролята на траен импулс, порождащ нови идеи в творческите търсения на учените. В съдържанието му се долавя живият отклик на приносите на проф. Пикио, което е най-доброто признание за работата му не само от страна на неговите ученици и последователи, но и на широк кръг специалисти в областта на медиевистиката, на литературознанието и на езикознанието.

Анисава Милтенова,
Бойка Мирчева-Масимео

14690-27470